

SZENT ATANÁZ GÖR. KAT. HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA
INSTITUTUM SANCTO ATHANASIO NOMINATUM

ATHANASIANA

54

Nyíregyháza
2022

ATHANASIANA
a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola folyóirata

Alapítva 1995-ben

Főszerkesztő:
Ivancsó István

A szerkesztőbizottság tagjai:
Janka György, Szabó Péter, Véghseő Tamás, Vincze Krisztián

A szerkesztőség címe:
Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola
H 4400 Nyíregyháza
Bethlen G. u. 13–19.
Tel./Fax: +36/42/597-600
www.szentatanaz.hu
szentatanaz@szentatanaz.hu

Postacím:
H-4401 Nyíregyháza, Pf. 303

Felelős kiadó:
Véghseő Tamás rektor

© Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, 2022

ISSN 1219-9915

Megrendelhető a fenti címek bármelyikén
Az egyes számok ára: 1.000 Ft

KOVÁCS Zoltán

Reménység és beteljesedés: Mária eszkatologikus példája

TARTALOM: Bevezetés; 1. Mária személyének megdicsőülése; 2. A keresztyén emberlét beteljesedése; 3. Az Egyház végső perspektívája; 4. A kozmosz megdicsőülése: „Íme, én újjáteremtek mindent” (Jel 21,5); Konklúzió.

ZOLTÁN KOVÁCS: Hope and Fulfilment: The Eschatological Example of Mary
‘As a sign of sure hope and solace’ (Lumen Gentium 68), the Church rightly views the Theotokos, glorified in body and soul and assumed into heaven after her life on earth, as occupying a prominent place in the Communion of Saints. Accordingly, her veneration also surpasses that due for other saints (hyperdulia). However, current theology characteristically does not speak of the ‘unique privileges’ of Mary but emphasises her role in the work of redemption and the activity of the Divine Spirit in her instead. Thus, the supernatural gift of heavenly glorification manifest in her individual life in a peculiar way cannot be separated from the Paschal victory of her Son, Christ, which becomes concrete in the person of His Mother (personal aspect). Having ‘fully reached her destination’, the full personality – body and soul – of Mary shows God’s plan, calling man to salvation: The ultimate goal of human existence is not salvation experienced in a spiritual dimension, in definitive separation from the body, but – similarly to Christ revealing Himself to His disciples as well after Easter – one that finds its fulfilment with the resurrection of the body and is granted everlasting life in the Holy Trinity (anthropological aspect). Mary enjoys the happiness of heaven not in ‘isolation’ but as the most distinguished member of the Church Triumphant, which forms an integral whole both with the Church Pilgrim and with the Church Expectant, as well as – most importantly – with her Head, Christ, thereby also exposing the communal character of our call to salvation (ecclesiological aspect). As all other creatures, the Virgin of Nazareth is, however, also an ‘actor’ of the world called into existence by God, and the fulfilment of her existence is thus not unrelated to the divine will to recreate the universe, either. In thinking about the recreation of the entire cosmos, Christ, who is King of the Universe, cannot be disregarded, for the Father ‘created all things through Him and for Him’ (Col. 1:16), and He will fully subject all things to the Father at the end of time (cf. 1 Cor. 15:28). As ‘the Queen of all creation’ – in line with the formulation used by Pope Francis (Laudato si’, Ch. 6/VIII) – the Mother of God, subjected to Christ, shares in His royalty and thus participates in the created world, which awaits fulfilment (cf. Rom. 8:19), ‘reaching its final destination’, while interceding mainly for the salvation of men. Seeing Mary in

the image of the Woman appearing as the ‘great sign’ in heaven (Rev 12:1) opens the way to one of the most precious gifts of Christ, the granter of our salvation (cf. John 19:25-27), on the earthly pilgrimage of our souls, as well as provides assurance of the fulfilment of our life on earth, which the risen Saviour offers to all. A proper Christ- and humancentred view may yield new avenues in this area for ecumenical and even interreligious dialogue, too. The people of God continuously experiences the protection of the Virgin Mary assumed into heaven in its faith and daily prayer (lex orandi – lex credendi) chiefly through the working of *sensus fidei* enlightened by the liturgy and the Spirit and sustains it as a living connection (see: Mother of the Church). All in all, it is reasonable to conclude that the eschatological example of Mary is a genuine source of hope on the road to fulfilment.

Bevezetés

„Ki lehetne inkább a remény csillaga, mint Mária – ő, aki igenjével ajtót nyitott Isten számára a mi világunkba; ő, aki a szövetség élő szekrénye lett, akiben Isten testet öltött, egy lett közülünk, és közöttünk »sátorozott« (vö. Jn 1,14)?¹ – teszi fel a kérdést XVI. Benedek pápa a *Spe salvi* kezdetű enciklika „máriás” kitekintésében. A keresztény ember reményének alapja Krisztus húsvéti győzelme, mely az Egyház – megkeresztelt egyének és Isten népe – életében is megmutatkozik. Ebben erősítenek a húsvéti szekvencia szavai is: *Surrexit Christus, spes mea* – „Feltámadt reményem, Krisztus”.² Ő „mindörökre üdvözítheti is azokat, akik általa járulnak az Isten elé, hiszen örökké él, hogy közbenjárjon értünk” (Zsid 7,25).

A földi élet zarándokútját járó embert számtalan kérdés, sötétség, bizonytalanság gyötri, a halál pedig, mint földi létének minden bizonnyal legfrusztrálóbb tényezője, valamilyen szinten mindig árnyékot vet rá, mivel a nemlét kísértésével fenyeget.³ Ebben pedig nem hoz számára megnyugvást az a száraz megállapítás, hogy „mindez az ősbűn következménye”.⁴

Egyházunk Szentagyománya⁵ hitünk tárgyaként hordozza, tanítja azt, hogy Krisztus feltámadása példaértékű módon mutatkozik meg Édesany-

1 XVI. BENEDEK, *Spe salvi* enciklika, in *AAS* 99 (2007) 985–1027 (a továbbiakban: *SS*), n. 49.

2 *Éneklő Egyház, Római Katolikus Népepektár – liturgikus énekekkel és imádságokkal*, Budapest 2015, 665–667.

3 Vö. DE FIORES, S., „Assunta”, in DE FIORES, S. – FERRARI SCHIEFER, V. – PERRELLA, S. M. (szerk.), *Mariologia*, Cinisello Balsamo 2009, 183.

4 *A Katolikus Egyház Katekizmusa* (1997), Budapest 2002 (a továbbiakban: *KEK*), 403.418.

5 A hitletéteményt, amit a Szentagyomány és a Szentírás tartalmaz, az apostolok az egész Egyháza bízta” (*KEK* 84).

jának személyében.⁶ A mennybement Üdvözítő által a mennyei dicsőségbe felvett,⁷ így testében-lelkében megdicsőült Istenszülő nem statikus példaképként áll előttünk, hanem nagyon is dinamikus, életszerű módon, hiszen a vele megélt személyes kapcsolat – kiváltképp az Egyház liturgiája, a magánimádságok vagy a népi jámborság révén – „közösségbe hoz” bennünket vele, sőt ösztönzi az embert, hogy a jövőtől való félelem helyett Istenbe vesse bizalmát.⁸ Ez pedig a *Communio Sanctorum* (vö. KEK 948.) élő kegyelmi „vérkeringésében”, a Fővel és a tagokkal megélt közösségalkotásban, élő dialógusban, az oltalom megtapasztalásában valósul meg. Mária megdicsőült személyében bátorítást adó távlatok nyílnak emberlétünk számára: Isten ró-lunk is hasonló módon gondoskodik, földi életünk után személyünk egyik lényegalkotó eleme sem vész el a halál torkában.

„A Mennysországi Királynője mintegy »biztatásul« is mutatja az utat, hogy milyen lesz Isten szeretetének műve bennünk is, ha erre szóló meghívását a kegyelemben elfogadjuk, és milyen segítséget remélhetünk tőle, amíg mi magunk is igyekszünk Krisztus-hordozóként bukdácsolva, de reménnyel telve járni életünk útját.”⁹

A továbbiakban arra igyekszünk röviden rámutatni, hogyan valósul meg Krisztus húsvéti győzelme 1) Mária személyes életében;¹⁰ 2) minden keresztény ember életében;¹¹ valamint 3) az Egyház életében,¹² és ez utób-

6 A Szentírás nem szolgál közvetlen információkkal Mária mennybeviteléről, a Szentmagyomány viszont tartalmaz e dogma számára alapként szolgáló tanítást. Vö. Kovács Z., *Íme, az Úr szolgálóleánya, Teológiai történeti, szisztematikus és gyakorlati áttekintés a mariológia tanulmányozásához*, Budapest 2022, 156.

7 „Szótériológiai szempontból megállapíthatjuk, hogy mivel az Üdvözítő Anyja elválaszthatatlan magától az Üdvözítőtől, vagyis annak személyétől és megváltói művétől, ezért Mária testének feltámadásában (vagy romolhatatlanságában), személye megdicsőülésében is nyomon követhető a krisztusi hasonlóság; Mária, emberi létének teljességében (testben és lélekben) lett Krisztushoz hasonlóvá”. Vö. Kovács, *Íme, az Úr szolgálóleánya*, 170.

8 Vö. DE FIORES, *Assunta*, 182.

9 Kovács Z., „A II. Vatikáni Zsinat utáni eszkatológia a szentszéki dokumentumok fényében, II.”, in *Magyar Sion* XV (2021) 1, 23.

10 „Személyes aspektusát tekintve azt mondhatjuk, hogy [...] a mennybevitel hitigazságában Húsvét misztériumának beteljesedését szemléljük Mária életére vonatkozóan” (Kovács Z., *Íme, az Úr szolgálóleánya*, 170.).

11 A Lélekkel és kegyelemmel teljes élet – megelőzve az „igazak” testben való feltámadását – Mária megdicsőülésében mintegy előre konkretizálódik. Megdicsőülése a vigasztalás és a remény forrása (vö. LG 68.) minden Krisztusban hívő és élő ember számára.

12 „Egyháztani szempontból pedig arra mutat rá a dogma, hogy Mária mennybevitelében hogyan válik nyilvánvalóvá a zarándok Egyház tagjai számára a megdicsőülés reménye: Krisztus, mint a »Fő« feltámadásának és örök dicsőségének fénye ragyog vissza Márián, vagyis Krisztus

biak milyen kapcsolatban állnak Mária mennybevételével. Mivel Ferenc pápa *Laudato si'* kezdetű enciklikájának mintegy „megkoronázásaként” a dokumentum végén egy rövid máriás kitekintést is elénk tár, melyben az Istenszülőt „az egész teremtés Királynéja” titulussal illeti, ezért az imént mondott szempontokat kiegészítjük a kozmosz beteljesülésének szemlélésével is, melynek Mária nem csupán része, hanem közbenjárója, oltalmazója, reménycsillaga.¹³

1. Mária személyének megdicsőülése

A Szentírás nem szól Jézus Anyjának személyes sorsáról Pünkösöd után.¹⁴ A szavait utolsóként idéző¹⁵ kánai menyegző történetét követően még az evangéliumok elszórtan tesznek róla említést,¹⁶ majd – immár szavak nélkül, de annál jelentőségtejtesebb módon – a Golgotán látjuk, ahol egyesül Fia üdvösséghez szenedésével (vö. Jn 19,25–27), végül pedig a Szentlélek kiáradását váró tanítványok imádkozó közösségében (vö. ApCsel 1,14).¹⁷

A liturgikus emlékek, valamint az egyházatyák (kiemelten *Damaszkuszi Szent János* a 8. században)¹⁸ tanítása megfelelő alapot adnak arra, hogy az Egyház Istentől kinyilatkoztatott igazságként tanítsa Mária testben-lélekben való mennybevételét.¹⁹ „Az Istenszülő elhunyt és mennybevétel-

---

misztikus testének kiemelt tagján, akinek életében már teljesen megvalósult Húsvét misztériuma”. Vö. Kovács, *Íme, az Úr szolgálóleánya*, 170.

- 13 Vö. II. Vatikáni Zsinat, *Lumen gentium* dogmatikai konstitúció (a továbbiakban: *LG*), in *AAS* 57 (1965) 5–67, n. 62.; vö. *SS* 50.
- 14 Földi életének beteljesedéséről a Jelenések könyve sem tudósít pontosan, legfeljebb a 12. fejezetben az égen feltűnő „Asszony” képéből – amennyiben máriás értelmezés szerint olvassuk (lásd a későbbiekben) – vonhatunk le olyan következtetést, hogy Isten megvédi a gonosztól, amikor a pusztában „helyet készít számára” (12,6).
- 15 „Tegyetek mindent, amit csak mond” (Jn 2,5) – mutat Fiára.
- 16 Pl. Mk 3,31–35; 6,3; Lk 11,27–28.
- 17 E két utolsó történés alapján megalapozott következtetéseket vonhatunk le arra vonatkozóan, hogy Mária az apostolok hűséges társaként részt vett az eucharisztikus ünneplésekben (lásd II. János Pál, *Ecclesia de Eucharistia* enciklika, in *AAS* 95 (2003) 433–475 (a továbbiakban: *EE*), n. 56), illetve mint „Jézus gyermekkorának kiemelkedő tanúja” (Pontificia Academia Mariana Internationalis, *La Madre del Signore. Memoria presenza speranza. Alcune questioni attuali sulla figura e la missione della b. Vergine Maria*, Città del Vaticano 2000, n. 16) és Fia „élete egyes eseményeinek kiemelkedő tanúja” (*ibid.*, n. 40.; saját fordítások), segíthette az apostolokat a továbbadandó hittartalom egyes részeinek megformálásában.
- 18 Vö. Damaszkuszi János, *Homilia in Dormitionem*, I., in *PG* 96, 700–721.
- 19 Vö. XII. Piusz, *Munificentissimus Deus* apostoli rendelkezés, in *AAS* 42 (1950) 761. A *Transitus Mariae* (2–4. század) különböző szövegváltozatai, valamint a *Római Transitus* (6. század)

nek ünneplése az egyház életében, liturgikus gyakorlatában és tanításában a korai időktől kezdve jelen van. Így azt lehet mondani, hogy egyöntetű hagyomány”.²⁰ A Szentlélek működése által, mely a hívők hitérzékében (vö. *LG* 12.) az Egyház kezdeteitől fogva nyomon követhető, nemcsak általánosságban nyer az Egyház a holtak sorsáról egyre világosabb képet (lásd a későbbiekben), hanem azt a konkrét kérdést is megfogalmazza, hogy az Istenszülő teste, mely – az Ószövetség Ládájához hasonlóan – Isten (ezúttal testet öltött) Igéjét hordozta magában, így maga is egészen szentté²¹ és Isten szentségét sugárzóvá vált, nem láthatott romlást.²² 1950-ben XII. Piusz pápa mindezt így fogalmazta meg²³ a Mária mennybevitelét kihirdető dogma magvaként: „a Szeplőtelen Istenanya, mindenkor Szűz Mária földi életpályája befejezése után testével és lelkével együtt felvétellett a mennyei dicsőségbe” (*DH* 3903).

E szavakból nem derül ki, hogy Mária meghalt-e, és csak utána részesült-e a test feltámadásában, vagy pedig földi élete halál nélkül folytatódott-e a teljes személy megdicsőült létállapotában, csupán arról szólnak, hogy földi életének befejezése után („*expleto terrestis vitae cursu*”) került sor dicsőséges mennybevitelére.²⁴ A keleti megközelítés nyíltabban szól Mária haláláról, temetéséről, az apostolok gyászáról, sőt himnuszok, ikonok is bátran ábrázolják e jeleneteket,²⁵ így a *koimeszisz* (elszenderülés, *dormitio*)

---

adnak egy bizonyos, fikciókkal is tarkított, apokrifokra jellemző módon „hiánypótló” célú képet Mária „elszenderedéséről” és annak körülményeiről (vö. SZÁRDESI MELITÓN, *De transitu Virginis Mariae*, in *PG* 5, 1231–1240, valamint GHARIB, G. – AL. (a cura di), *Testi mariani del primo millennio, I. Padri e altri autori greci*, Roma 2001, 864.

20 IVANCSÓ I., *Az Istenszülő elszenderedése*, (Ikon és liturgia 16.), Nyíregyháza 2000, 50.

21 „A keleti Egyház atyái az Istenanyát »Egészen Szent«-nek (*Panhagia*) nevezik, s úgy ünneplik és magasztalják, mint »a bűn minden szennyétől mentes Istenszülőt, akit a Szentlélek alkotott és formált új teremtménnyé«. Isten kegyelme által Mária egész élete folyamán mentes maradt minden személyes büntől” (*KEK* 493).

22 Lásd Mária mennybevitelének ünnepi miséjének prefációját: „A romlástól méltán óvtad meg az ő testét, mert csodálatosan világra hozta megtestesült Fiadat, minden élet szerzőjét” (*Misekönyv*, 631).

23 Róma későbbi püspöke így minősíti a hittételt: „az assumpta-dogma a szenttéavatás legmagasabb foka, általa a »szent« jelző legigazibb módon válik teljessé”. Vö. RATZINGER, J., „Sion Leánya, Az Egyház hite Máriáról – Elmékedések”, in AA. Vv., *Jézus és az Egyház anyja*, Eisenstadt 1987, 56.

24 Szent II. János Pál pápa sem döntötte el a kérdést, azonban figyelemre méltó, hogy egy 1997. évi katekézisében – nem tévedhetetlen állításként – utal rá: nem tartja összegeeztethetetlennek hitünk tanításával, hogy Mária a halál elszenderedésében is hasonlóvá válhatott Fiához. Lásd „La dormizione della Madre di Dio (25 giugno 1997)”, in *Insegnamenti di Giovanni Paolo II, XX/1* (1997) 1608–1616, n. 2.

25 Vö. IVANCSÓ, *Az Istenszülő elszenderedése*, 3–4.

fogalma azzal a „természetességgel” áll a hívek előtt, mint:

„az Istenszülőnek a földi életből való eltávozása a mennybe, Istenhez való hazatérés. Ő, aki testében az Isten Fiát hordozta, méltó arra, hogy földi élete után testben is Istennél legyen. Így megelőzi azokat, akik az ítélet napján támadnak fel az örök életre, s lesznek testben-léleekben a mennyi dicsőség részesei”.²⁶

2. A keresztény emberlét beteljesedése

Egyfajta természetfölötti hitérzék már az ószövetségi kinyilatkoztatásban és ahhoz kapcsolódóan is „igényt tart” a szent személyek és tárgyak romolhatatlanságának hitére.²⁷ Urunk feltámadása azonban arról is biztosít, hogy életünk már a keresztséggel²⁸ kezdődően²⁹ „Krisztussal el van rejtve az Istenben” (Kol 3,3). A Fiúhoz való egyre teljesebb hasonulásunkat a mindennapok *actio*-iban és *passio*-iban³⁰ a Lélek bontakoztatja ki.³¹ Így nemcsak halálában leszünk Krisztushoz hasonlóvá, hanem a feltámadásban is,³² hiszen ő „átalakítja gyarló testünket és hasonlóvá teszi megdicsőült testéhez” (Fil 3,21).³³ Jézus tanítása világosan rámutat a földi létet követő személyes ítélet komolyságára,³⁴ mely alól egyikünk sem kivétel. Ez azon-

26 Vö. IVANCSÓ, *Az Istenszülő elszenderedése*, 19.

27 Pl. a Szövetségláda nem semmisülhet meg, mert Isten nem engedi megszentelteleníteni; egyes személyek az égbe ragadtattak stb. Vö. SERRA, A., *Dimensioni mariane del mistero pasquale. Con Maria, dalla Pasqua all'Assunta*, Milano 1995, 105–111.

28 Lásd *baptizmosz* – a vízben való alámerítés, mint a bűnnek való „meghalás”, majd a Krisztusban való életre támadás szimbóluma (vö. *KEK* 1214).

29 Keresztségünk által „nem csupán Jézus feltámadásában, hanem mennybemenetelében is részt veszünk”. Lásd RATZINGER, „Sion Leánya”, 59.

30 Krisztus feltámadása és Mária megdicsőülése „értelmet ad” a szenvedéseket sem nélkülöző emberlétnek, a legeredetibb módon szabadítja fel az embert minden megkötözöttségéből. Vö. DE FIORES, *Assunta*, 183.

31 Új teremtménnyé levésünk Mária igénjével indul, aki az újjáalkotó Lelket fogadja be az Ige megtestesüléséhez. „Ha viszont Mária valóban istenszülő, ha azt hozta világra, aki a halált halálra ítélte és maga az élet, akkor ez az istenanyaság valóban »új születés«”. Lásd RATZINGER, „Sion Leánya”, 58.

32 Mária élete ebben is „követi” Fiáét. Ami Krisztus életében a megaláztatás (önkiüresítés, *kenószisz*), majd a felmagasztalás az Atya jobbján, az Mária életében a JHWH szolgáinak kicsinyiségében (*tapeinoszisz*), majd az erre adott „isteni válaszként” beteljesülő „mennybe emeltetésben” konkretizálódik (vö. VALENTINI, A., *Il Magnificat, Genere letterario. Struttura. Esegesi*, Bologna 1987, 139–152; vö. DE FIORES, *Assunta*, 182–183).

33 Krisztus követője hivatott egész életét az Evangélium szerint élni és tetteit a Lélek világosságában és erejében ahhoz igazítani (lásd még *SS* 46.).

34 Lásd pl. Mt 25,31–46 (az utolsó ítélet); Lk 16,19–31 (a dúsgazdag és a szegény Lázár).

ban nem „végállomás” (lásd *Ganztod*),³⁵ hiszen ő az embert el nem múló mennyei boldogságra hívja: „hogyan ott legyetek, ahol én vagyok” (Jn 14,3).³⁶ A korábban „Szentlélek templomaként” (1Kor 6,19) létező emberi test³⁷ a halál után is tiszteletet érdemel.³⁸ Isten eredeti terve az emberrel nem az örök boldogságtól való megfosztottság, sem a halálban megtört személyi lét beteljesületlen (csak szellemi) állapotának véglegesítése, hanem a teljes ember³⁹ részesítése az ő isteni életéből és az el nem múló boldogságból, így a tökéletes Krisztus-hasonlóság elérése.⁴⁰

A „Kegyelemmel teljes” személye, földi létének első pillanatától⁴¹ egészen annak beteljesüléséig nem elsősorban egy „kivételes”, kiváltságos esetként, hanem a teljes ember üdvösségre hivatottságának reményt adó paradigmájaként⁴² értelmezendő, mint Krisztus Húsvétjának az *anthróposzban* megvalósuló legragyogóbb példája.⁴³

Az emberlétünk kudarcaira nyert vigasztalás abban nyilvánul meg, hogy Krisztus az ő gyógyulást hozó sebei (vö. 1Pt 2,24) által gyógyítja minden emberi gyökértelenség és kilátástalanság sebeit, sőt „utolsó ellenségként a halál semmisül meg” (1Kor 15,26). Így közvetíti Isten irgalmas válaszát az ember félelmeire, mely a legradikálisabb és a leghatékonyabb vigasztalás-

35 Vö. COMMISSIONE TEOLOGICA INTERNAZIONALE, „De quibusdam quaestionibus actualibus circa eschatologiam”, in *Enchiridion Vaticanum, Documenti ufficiali della Santa Sede*, Bologna 1996, vol. 13, nn. 493–495.

36 Földi zárándokutunk legfontosabb „segítőit” épp tőle kapjuk: az Eucharisztia kenyerét, a Szentleket és Édesanyját (vö. Jn 19,26–27); vö. SERRA, A., *Maria a Cana e presso la croce, Saggio di mariologia giovannea* (Gv 2, 1–12 e Gv 19, 25–27), Roma 1991, 112–113. Utóbbira az Egyház Anyjaként is tekintünk CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM, *De celebratione Beatae Mariae Virginis Ecclesiae Matris in Calendario Romano Generali inscribenda*, in *AAS* 110 (2018) 437–438.

37 Krisztus holtteste is három napon át nyugodott a sírban, ezért sem hatnak idegennek a Mária temetéséről szóló történetek és ábrázolások (lásd a már hivatkozott *Transitus*-ok; vö. IVANCSÓ, *Az Istenszülő elszenderedése*, 3–4.).

38 Vö. KOVÁCS, „A II. Vatikáni Zsinat utáni eszkatológia”, 11–13.

39 Lásd az „égi test” ragyogásának gondolatát, a feltámadásra alkalmazva: 1Kor 15,40.

40 Vö. LADARIA, L. F., *Antropologia teologica*, Casale Monferrato – Roma 2002, 162.

41 Már az Istenszülő szeplőtelensége is „Isten különleges kegyelmének jelenlétére enged következtetni, mely földi élete után is megnyilvánul, mégpedig testi-lelki megdicsőülésében [...] A Mária mennybeviteléről szóló hittétel hitünk húsvéti jellegét emeli ki. Mária teljes személyével elővételezi a test föltámadását, Krisztus húsvéti győzelme példaértékűen konkretizálódik megdicsőült testében és lelkében”. Lásd KOVÁCS, *Íme, az Úr szolgálóleánya*, 171–172).

42 Vö. DE FIORES, *Assunta*, 182.

43 Mária mennybevétele értelmezhetetlen volna hitünk központi személye, Krisztus és az ő üdvözítő műve nélkül, melyet ő sem az Anthróposz negligálásával, hanem a megtestesülés révén, éppen emberi természetünket magára véve vitt végbe. Vö. DE FIORES, *Assunta*, 181.

ként a feltámadás és az örök élet valóságában tárul elénk.⁴⁴ Keleti lelkülettel megközelítve állíthatjuk, hogy „minden keresztény emberre ugyanaz a sors vár, mint Máriára, ha Krisztus kezébe helyezi a lelkét. [...] A bizánci templomokban ezért szokták olykor az Istenszülő elszenderedése jelenetét a kijárati ajtó köré festeni, ahol az Utolsó ítélet ábrázolását válthatja fel”.⁴⁵

3. Az Egyház végső perspektívája

„Amint Jézus anyja a mennyben testében és lelkében már megdicsőülten mintaképe és kezdete annak az Egyháznak, melynek az eljövendő világkorszakban kell teljessé válnia, ugyanúgy ezen a földön mindaddig, amíg el nem jön az Úr napja (vö. 2Pt 3,10), a biztos remény és vigasztalás jeleként ragyog Isten zarándok népe számára” (LG 68.).

Mint a *Lumen gentium* VIII. fejezetének idézett paragrafusa is utal rá: az Istenszülő mennybevétele az egész Egyház számára reményteli távlatot nyit. Az ember üdvösségre jutását sem csupán az egyéni ítélet és a személyes jutalomként elnyert üdvösség valósága jellemzi: a Mennyek Országa a Szentháromság személyeivel és az üdvözült lelkekkel együtt megélt *communióként* vár ránk (vö. KEK 865). A mennybe felvett Istenszülőben látjuk meg, hogy a zarándok Egyház küzdelmes útja hogyan hivatott célt érni.⁴⁶ Addig hitünk képez „hidat” az ő megdicsőült személye és a beteljesülésre váró Egyház között, melynek reményét a liturgia és az imádság⁴⁷ kegyelmi „atmoszférája” táplálja leginkább.⁴⁸

Már a 3–4. századra datálható *Oltalmad alá futunk* kezdetű antifóna⁴⁹ is rámutat: az Egyház, jöllehet ekkor még Mária Istenszülő (*Theotókosz*) mivoltáról sem nyilatkozott dogmaerővel, de már meggyőződéssel tapasztal

44 Vö. DE FIORES, *Assunta*, 180.182.

45 Vö. IVANCSÓ, *Az Istenszülő elszenderedése*, 19–20.

46 Vö. DE FIORES, *Assunta*, 182.

47 II. János Pál pápa a rózsafüzér dicsőséges titkait különösen is úgy mutatja be, mint amelyek „a hívőkben táplálják az eszkatologikus célba vetett reményt, amely felé mint Isten történelemben zarándokló népének tagjai tartanak. Mindez arra ösztönzi őket, hogy bátran tanúskodjanak az »örömhírtől«, mely értelmet ad egész életüknek”. Lás II. JÁNOS PÁL, *Rosarium Virginis Mariae apostoli levél*, in *AAS* 95 (2002) 8–36, n. 23.

48 Igaz magára az *Assumpta*-dogmára is: „a dogmatikus kijelentés hajtóerejét kevésbé a dogma tartalmában, inkább a Mária-tiszteletben és a dicsőítés szándékában kell keresnünk”. Lásd RATZINGER, „Sion Leánya”, 55.

49 Vö. LODI, E., „Preghiera mariana”, in DE FIORES, S. – MEO, S. (a cura di), *Nuovo Dizionario di Mariologia*, Cinisello Balsamo 1986, 1026–1027.

talta az ő hathatós közbenjáró erejét. „Mária feladata tehát: közvetítés Krisztusban”:⁵⁰ ő „ezt az üdvösséges feladatot a mennybevételekor sem tette le, hanem szüntelen közbenjárásával kieszközli nekünk az örök üdvösség ajándékait” (LG 62). A megdicsőült Egyházzal fennálló lelki közösség és a mennyei liturgiába való bekapcsolódás (vö. LG 50) valódi erőforrás a zarándok Egyház számára.⁵¹ A népi jámborság gyakorlatai pedig szintén segítenek elérkezni arra a felismerésre, hogy nem csupán Mária által jutunk Jézushoz (*per Mariam ad Iesum*), hanem vele együtt is (lásd ApCsel 1,14) imádkozva és járva a krisztuskövető élet útját.⁵²

A Jelenések könyvében az égen „nagy jelként” feltűnő „Napba öltözött Asszony” képében (12,1)⁵³ megláthatjuk mind Izrael „szent maradékát” (vö. pl. Mik 5,6–7), aki a végidei beteljesedésre váró „Sion-leány”⁵⁴ mind Isten küzdő, de már megváltott újszövetségi népét, mind pedig a – származása és üdvtörténeti szerepe révén – mindkettővel szoros közösséget alkotó Názáreti Szüzet.⁵⁵ „Máriában a választott népből való testi származás tökéletes egységben áll a népnek adott ígéretekbe vetett hittel” – írja a későbbi XVI. Benedek pápa.⁵⁶ Az „ősevangéliumi” ígélet (vö. Ter 3,15) az

50 II. JÁNOS PÁL, *Redemptoris Mater* enciklika, in *AAS* 79 (1987) 361–433 (a továbbiakban: *RM*), n. 38.

51 Az Egyház liturgikus cselekményében a mennybe felvett Istenszülő, mint az ünneplő *Communio Sanctorum* legkiválóbb tagja, aktívan részt vesz. Vö. „Presenza della Vergine Maria nella celebrazione liturgica”, in *Notitie* 20 (1984) 173–174., in *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, VII/1 (1984) 376–377.

52 Vö. KOVÁCS Z., *A Magyarok Nagyasszonya, mint „Eucharisztikus Asszony”, Úton a Magyarok Pátrónájával a 2020-as budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus felé*, Budapest 2019, 40.

53 Az asszony kiléte vita tárgya. A hagyományos római katolikus értelmezésben Máriával, Jézus anyjával azonosítják, aki egyben az új Éva is. Más javaslatok szerint a mennyei Jeruzsálem, a megszemélyesített bölcsesség vagy az Egyház. Lásd YABRO COLLINS, A., „Jelenések könyve”, in THORDAY A. (szerk.), *Jeromos Bibliakommentár II., Az Újszövetség könyveinek magyarázata*, Budapest 2003, 648.

54 Vö. DE FIORES, *Maria sintesi di valori. Storia culturale della mariologia*, Cinisello Balsamo 2005, 507.

55 „Mária, Sion Leánya, aki – bizonyos értelemben – mind az Ó- mind az Újszövetséghez tartozik, a szintén ószövetségi gyökerekkel rendelkező *Magnificat*-ban (Lk 1,46–55) Isten »nemzedékről nemzedékre« megnyilvánuló irgalmáról énekel, mellyel »gondjába vette Izraelt«, az ósatyáknak adott ígélet szerint, hogy az mindörökké megnyilvánuljon szabadító ereje által. Az eszkatológia témája tehát híd lehet, mely a Zsinagógát az Egyházzal összeköti hitben megélt zarándokútján, az üdvösséget hozó Messiás dicsőséges elérékezésnek várásában, míg Isten ó- és újszövetségi népe a teljességet el nem éri a Mennyei Jeruzsálemben”. Lásd KOVÁCS, „A II. Vatikáni Zsinat utáni eszkatológia”, 17–18).

56 RATZINGER, „Sion Leánya”, 50.

asszony Ivadékanak („Új Ádám”) a gonosszal folytatott küzdelméről, majd győzelméről ebben az apokalipszisbeli képben már beteljesedni látszik.⁵⁷ Mária megdicsőült alakja egyfajta „már és még nem” állapot tükré.⁵⁸ A Jel 21,2-ben megjelenő jegyesi szeretet beteljesedése Krisztus-Vőlegény és Menyasszony-Egyház eszkatologikus közösségében a menyegző örömének képe által tárul elénk.⁵⁹

„A hívek példaképeként Mária az egyház ősképe is. Őbenne az egyház egy tagja már a beteljesedésbe jutott, ahová az egész egyház tart. Az Istenszülő ábrázolását így az egyház képeként lehet felfogni: Krisztus az egyház középpontjaként Máriával, a hívek példaképeként, körülvéve az angyalokkal, apostolokkal, püspökökkel, egyházatyákkal”.⁶⁰

Rendkívüli jelenségként a földi zarándokútját járó Egyház számára Mária-jelenések⁶¹ is megerősíthetik a Mennybe felvett Szűz „övéivel élő”, Fiának mai „szeretett tanítványaira” is (vö. Jn 19,26–27) gondot viselő anyai jelenlétét.⁶²

57 Vö. BOIANO L., *Maria nella teologia e nel magistero di Joseph Ratzinger – Benedetto XVI*, Caspua 2019, 42.

58 Vö. DE FIORES, *Assunta*, 184.

59 Jézus első csodája Kánában, ahol Mária Fiának mindenható istenségébe vetett hite (Úr a halál fölött is!) utolsóának lejegyzett, ezért is „definitíven csengő” szavai által (vö. Jn 2,5) is formát ölt, szintén „menyegzős kontextusban” zajlik. Később pedig az eucharisztikus Lakoma fogja elővételezni az örök menyegzős Lakomát: „az Eucharisztia eszkatologikus irányultsága kifejezi és megerősíti a közösséget a mennyei Egyházzal” (EE 19.).

60 IVANCSÓ, *Az Istenszülő elszenderedése*, 20. – A Menyasszony-Egyház befogadója (*akceptor*: jellemzően női vonás) a Vőlegény-Krisztus által nyújtott (*donor*: jellemzően férfi vonás) üdvösségnek.

61 Akár Mária megdicsőült személyének megjelenéséről (*apparitio mariana*), akár az ő jelenlétét feltételező, szintén „üzenet-értékű”, máriatisztelethez kötődő (pl. kép vagy szobor „könnyezése”) jelenségekről (*mariophania*) beszélünk, egyik „tartalma” sem lesz kinyilatkoztatás-erejű (vö. KEK 50.; vö. PERRELLA, *Le mariofanie*, 110–111.), hanem megmarad az üdvösségre irányuló figyelemfelhívás szintjén.

62 Vö. DE FIORES, *Assunta*, 181. – A 2000-as jubileumi évben *Fatima üzenete* címmel napvilágot látott dokumentum a Hittani Kongregáció vezetésével próbálja értelmezni a pástorgyermekek látomásait, melynek végén Ratzinger bíboros az üzenetek célját és lényegét így foglalja össze: „buzdítás a lelkek megmentésére az imádság útján, s felhívás a bűnbánatra és megtérésre” – <https://regi.katolikus.hu/konyvtar.php?h=150> [letöltés ideje: 2022.02.06].

4. A kozmosz megdicsőülése: „íme, én újjáteremtek mindent” (Jel 21,5)

Ferenc pápa *Laudato si'* kezdetű enciklikája (2015)⁶³ a teremtett világ védelmét tárgyalja, mely az idők végezetén szintén beteljesülésre hivatott. A Szentatya a dokumentum 83. §-ában rámutat, hogy „a világegyetem úticélja Isten teljessége, amelyet a feltámadt Krisztus, az egyetemes kibontakozás tengelye már elért” (LS 83.),⁶⁴ az enciklika végén (Hatodik fejezet, VIII.) pedig „az egész teremtés Királynéja” (*Regina totius creati*) újszerűnek ható titulussal illeti Máriát.⁶⁵ Az Istenszülő mennybevétele nem csupán a test és lélek összetartozásának és az emberlét teljességének Isten által szándékolt „végső győzelmét” mutatja a természet bűn általi megsebzettsége és az emberi személynek a halálban elszenvedett széthullása fölött,⁶⁶ hanem a bűn hatásaitól „szenvető” kozmosz számára is⁶⁷ mintegy „felszabadító üzenetként” hat. A megdicsőült Istenszülő

„teljesen átalakulva együtt él Jézussal, és minden teremtmény az ő szépségéről énekel. Ő a »napba öltözött« asszony, »lába alatt a holddal, fején pedig tizenkét csillagból álló koszorúval« (Jel 12,1). Felvéve a mennybe az egész teremtett világ Anyja és Királynéja. Megdicsőült testében, a feltámadt Krisztussal együtt, a teremtés egy része elérte szépségének teljességét. Ő nemcsak szívébe rejtette Jézus egész életét, melyet gondosan »megőrzött« (vö. Lk 2,19,51), hanem most már megérti minden dolog értelmét is. Ezért kérhetjük, hogy segítsen ezt a világot bölcsebb szemmel néznünk”. (LS 241.).

63 FERENC PÁPA, *Laudato si'* enciklika, in *AAS* 107 (2015) 847–945 (a továbbiakban: *LS*).

64 Isten a káoszból kozmoszt alkot (vö. RUZSICZKY É., „Teremtés könyve”, in *DÍÓS I. – VICZIÁN J.* (szerk.), *Magyar Katolikus Lexikon*, Budapest 2008, XIII. köt., 860.), így a parúziát sem hagyja kataklizmaként káoszba fulladni, hanem a kozmosz újjáteremtésével ő maga lesz „minden mindenben” (1Kor 15,28).

65 A Királyné cím Mária esetében mindig úgy értendő, mint Krisztusnak a világmindenség fölött (jobban mondvá: annak szolgálatában) gyakorolt királyi mivoltában való alárendelt részesedés. Vö. XII. PIUSZ, *Ad caeli Reginam* körlevél, in *AAS* 46 (1954) 625–640; vö. *RM* 40..

66 Vö. DE FIORES, *Assunta*, 186.

67 „Égbolt, csillagok, föld, folyamok, nappal és éjszaka, és minden, ami az emberek hatalmában és használatában került, örvendezik, ó Úrnőnk, mind örvendezik régi ékessége elvesztésén; általad ugyanis valamiképpen új életre támadt és kimondhatatlan új szépséget kapott”. Szent Anzelmek e szavai (*Oratio* 52, in *PL* 158, 955.; magyarul: *Az imaórák liturgiája I.*, Budapest 2014, 992.) a „Kegyelemmel teljes” szeplőtelenége kapcsán hangzanak fel, jelezvén: ezáltal indult meg a teljes kozmoszra kiható, Fiú által hozott megújulás.

Az ökumenikus párbeszédet illetően, e téren is tapasztalhatók biztató előrelépések. Keleti testvéreinkkel Máriának az Egyház életében, különösen liturgikus cselekményében való jelenléte lényegét tekintve „közös téma”. Protestáns testvéreinkkel folytatott párbeszédünk, jóllehet a legújabb hangsúlyok (pl. a „privilegium” helyett a Krisztus feltámadásában való részesülésre való vonatkoztatás) miatt megfontoltabb, de nem reménytelen lépésekben képes haladni. További, a párbeszédben is megjelenő munkát igényel az idő és örökkévalóság, valamint a személy halál utáni létállapotának tisztázása, mint ahogyan az is, hogy Mária megdicsőült, szellemi teste hogyan viszonyul a zárándok Egyház térben és időben zajló életéhez. Az Istenszülő mennybevételének dogmája nem csupán a II. világháború borzalmai után⁶⁸ jelentett az Egyház és minden kimondva vagy kimondatlanul Istent kereső ember számára hiteles reményforrást, hanem minden idők emberét biztosítja arról, hogy az életadó Mindenható erősebb a halálnál. Krisztus, az „Új Ádám” nem csupán emberileg-erkölcsileg formál át bennünket, hanem – miként az „Új Évában” – a mi testünkben-lelkünkben is felragyogtatja húsvéti dicsőségének fényét.⁶⁹

Konklúzió

Bő fél évszázaddal az *Assumptio* dogmájának kihirdetése után megállapíthatjuk, hogy e hitigazságban megjelenik az Ószövetség népének mintegy „túlélési ösztöne”,⁷⁰ mely nem a földi létben és nem is a *sheolban*, hanem az Istennel való, e világon túli közösségben, valamint az általa végbevitt igazságszolgáltatásban reméli beteljesedését. Az Újszövetség is él a feltámadás és a „mennyei paradicsomba vitel” képével (lásd Lk 23,43; Jel 11,12), mely utóbbinak értelmét a Krisztussal és a titokzatos Testének többi tagjával megélt *communio* adja meg. Ez a közösségalkotás tehát – végső soron – nem marad Mária „személyes kiváltsága”: megdicsőült személyében vigaszt nyújtó „útjelzőt” kap az ember, létének és hivatásának betel-

68 Vö. SCHEFFCZYK, L. – ZIEGENAUS, A., *Mária az üdvtörténetben. Mariológia*, Budapest 2004, 262.

69 Vö. DE FIORES, *Assunta*, 184–186.

70 Az élet nem ér véget a halállal; egyes kiválasztottak (pl. Hénoch, Illés) a mennybe ragadtanak; „JHWH szenvedő szolgája” (Iz 52,13–53,12) és az igazak felmagasztaltatnak a haláluk utáni létben; az ószövetségi apokaliptika a feltámadásába (Dán 12) és a test újjáalkotásába vetett hit (2Mak 7) számára is utat nyit.

jesedését illetően, elővételezve a feltámadás egyénenként és Isten népének tagjaként is megélt valóságát.⁷¹

Földi életutunkhoz gyengéd támaszt kapunk a mennybe felvett Istenszülő személyében, akinek a megdicsőült mivolta nem rideg hitigazság, hanem reményt adó valóság. A törekenységét, kozmoszban megélt „magányát” egyre inkább megszenvedő 21. századi ember számára ez különösen is biztonságot nyújtó valóság. Mária úgy marad „a tanítványok körében, mint Anyjuk, mint a remény Anyja” (SS 50). Róma emeritus püspökének szavai erősítik a mai küzdő Egyház tagjainak reményét az el nem múltó, mennyei örömeire való előkészületben, melyet a teljes emberlétében immár beteljesült Istenszülővel együtt zarándokolva, elővételezve már most is megtapasztalhatunk: „A mennyország számunkra már nem egy nagyon távoli és ismeretlen hely [...] A mennyben van egy édesanyánk. Az ég nyitva áll, a mennyországnak szíve van”.⁷²

---

71 Vö. DE FIORES, *Assunta*, 179–186.

72 Saját fordítás; in *Insegnamenti di Benedetto XVI*, Città del Vaticano 2005, vol. I, 393.